

Een wandeling door
het buitengebied van Soest

De Lange Duinen

IVN Eemland & Gemeente Soest

- Startpunt:** De parkeerplaats aan de Foekenlaan in Soest Zuid
- Andere opstapplaatsen:** De parkeerplaats aan de Sparrenlaan in Soest Zuid, u volgt de route vanaf paaltje 4.
De parkeerplaats aan De Beaufortlaan in Soestduinen, u volgt de route vanaf paaltje 11
- Lengte en tijdsduur:** 4,4 kilometer, 1,5 - 2 uur
- Waarschuwing:** Het natuurpad is minder geschikt voor mensen die slecht ter been zijn. Ook voor bezoekers in een rolstoel en ouders met kinderwagens is een groot deel van het pad niet geschikt.

Het natuurpad door de Lange Duinen is gemarkeerd door palen met een blauwe kop. Zestien palen hebben een nummer (1 t/m 16). De omgeving van deze genummerde palen of iets opmerkelijks vlakbij het paaltje wordt beschreven in dit gidsje. Tijdens het volgen van dit natuurpad vragen wij u vooral uw zintuigen te gebruiken.

ALGEMENE REGELS IN DE LANGE DUINEN

- Loslopende honden toegestaan, mits u de hond goed onder appèl heeft!
- Géén open vuur.
- Ruiters uitsluitend op de aangegeven ruiterspaden en in het bezit van herkenningsplaatjes.
- Fietsers, inclusief mountainbikers, uitsluitend op de aangegeven fietspaden.
- Crossmotoren zijn niet toegestaan.
- Verboden planten en paddestoelen te plukken of te beschadigen en dieren op te jagen.

Deze regels zijn er niet voor niets! Aan de randen van de zandvlakte en in de bossen komen kwetsbare planten voor en diersoorten die gevoelig zijn voor verstoring. Denk aan broedende vogels, boommarters en reeën. U zult ze misschien niet zien, maar ze zijn er wel en dat moet natuurlijk zo blijven. Laten we het gebied samen mooi houden!

De Lange Duinen

Inleiding

In 1997 zijn de stuifzandgebieden de Lange Duinen en de Korte Duinen door de provincie Utrecht aangewezen als aardkundig monument. Een gebied of landschap krijgt het stempel **aardkundig monument** als het uniek is en als de ontwikkeling ervan over honderden of duizenden jaren (of meer) kan worden gevolgd. Denk bijvoorbeeld aan natuurlijke heuvels of dalen, maar ook aan natuurlijke processen die nog steeds plaats vinden, zoals het verstuiven van zand. Met de benoeming tot aardkundig monument wordt nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het belang en behoud van deze bijzondere gebieden en landschappen. Dit gidsje beschrijft het natuurpad door het grootste **'levende' stuifzandgebied** van de Utrechtse Heuvelrug: de Lange Duinen.

Om het ontstaan en de ontwikkeling van de Lange Duinen goed te kunnen begrijpen moeten we in de tijd teruggaan tot de **laatste ijstijd**, die tussen 70.000 en 10.000 jaar geleden in dit gebied heerste. Die tijd wordt Weichselien genoemd. Het landijs uit Scandinavië bereikte ons gebied dit keer niet, zoals in de voorgaande ijstijd (het Saalien), maar het was hier wel ijzig koud. De gemiddelde jaartemperatuur was lager dan -2°C . Begroeiing was er dan ook nauwelijks. Het gebied dat we nu kennen als Nederland was een poolwoestijn en de westenwinden, die ook toen veelvuldig waaiden, hadden vrij spel en verplaatsten grote hoeveelheden zand. Dat werd vooral afgezet in de luwte van obstakels, zoals de Utrechtse heuvelrug, maar overdekte uiteindelijk alles met een dikke laag zand. Dit door de wind afgezette zand wordt daarom dekzand genoemd.

Na de ijstijd gingen de temperaturen weer stijgen en dat betekende het einde van de ijstijd. De begroeiing kwam terug en in relatief korte tijd was het hele gebied bedekt met bos. Dat veranderde toen **landbouwers** zich hier gingen vestigen. Vooral tijdens de Middeleeuwen verdwenen grote delen van het bos. Ditmaal verdween de begroeiing niet door de kou, maar door menselijke activiteiten. Mensen kaptten stukken bos om er akkertjes van te kunnen maken. Om die te kunnen bemesten gingen ze vee houden, vooral schapen. Die schapen lieten ze grazen op de heide, die zich ontwikkelde op de niet als akker gebruikte stukken van het ontboste gebied. Op de heide werden ook plaggen gestoken die als strooisel gebruikt werden in de potstallen. In deze stallen werden de heideplaggen vermengd met de mest van de schapen en soms koeien die erin werden ondergebracht. Dit mengsel werd in het voorjaar uitgespreid over de akkers.

Door **overbeweiding**, of als er teveel plaggen gestoken werden, kwam het dekzand weer onbeschermd aan het oppervlak te liggen en kon de wind er, net als in het verre verleden, opnieuw vat op krijgen. Plaatselijk ontstonden er op deze manier zandverstuivingen.

Het zand van de Korte en Lange Duinen stuift tot op de dag van vandaag en dit is de basis voor een uniek, zeer dynamisch natuurgebied. Voldoende reden om deze wandelroute samen te stellen en te proberen iedereen in Soest op de been te krijgen om zich te verwonderen over dit stuk bijzondere natuur, vlakbij de eigen woonomgeving.

START

We beginnen deze beschrijving bij het startpunt op het parkeerterrein bij de Foekenlaan. Voor wandelaars die op het parkeerterrein aan de Sparrenlaan starten, begint de beschrijving bij paaltje 4 en voor wandelaars die op de parkeerplaats bij de De Beaufortlaan starten bij paaltje 11

Raadpleeg eerst de twee informatieborden op de parkeerplaats. Deze borden geven veel informatie over dit bijzondere natuurgebied. Daarna begint u aan de wandeling door de paaltjes met de blauwe koppen te volgen

Loop langs het speeltuintje en de kiosk en volg de blauwe paaltjes. Op een gegeven moment ziet u aan uw rechterhand een klein zandduintje liggen (loop die kant op en niet richting fietspad).

1. Hier is duidelijk te zien wat de gevolgen zijn van stuivend zand! De bomen rechts van het pad zijn enkele meters onder het zand gestoven.

Zand wordt door de overwegend (zuid)westen winden vanuit de duinen naar het oosten verplaatst. In de bosrand wordt de wind echter afgeremd. Het zand kan dan niet langer worden meegenomen. Het valt op de grond en hoopt zich op in de bosrand. Waar de bomen wat minder dicht bij elkaar staan kan het zand verder naar binnen lopen. Daardoor krijgt het zandtalud een golvend verloop. Dat is hier te zien, maar verderop, bij paaltje nr. 6, nog veel beter. Loop even naar boven voor een prachtig uitzicht over het stuifzand.

Vervolg het pad tot u bij het fietspad komt. **De wandelroute gaat nu een stuk over het fietspad. Pas op voor de fietsers.**

2. Hier zien we een aantal **ruwe berken** staan. Ze zijn gemakkelijk te herkennen aan de witte stam. Deze stam krijgt meer groeven naarmate de boom ouder wordt. Je ziet berken vaak langs de rand van open zandvlaktes en dat is geen toeval, want berken kunnen met hun fijn vertakt wortelstelsel het zand goed vasthouden. Het hout van de ruwe berk wordt o.a. gebruikt om triplex van te maken en gereedschap, bijvoorbeeld stelen van bijlen.

Heksenbezems

Kijk eens goed boven in één van de berken aan de linkerkant van het pad.

Heeft u ze ontdekt? De merkwaardig woekerende takkenbosjes, die wel wat weg hebben van een vogelnest? Vroeger ging het verhaal dat het heksenbezems waren die daar door heksen zouden zijn achtergelaten. In werkelijkheid worden de woekeringen veroorzaakt door een schimmel, de *Taphrina betula*, die de berk dwingt zijn slapende knoppen te activeren. Deze knoppen lopen dan allemaal tegelijk uit, waardoor een wirwar van kleine twijgjes ontstaat. Een volwassen berk kan wel honderd heksenbezems hebben!

3. Op verschillende manieren wordt geprobeerd het binnenuitsterven van zand tegen te gaan. Hier is dat gedaan door het plaatsen van een betonnen afscheiding ter bescherming van het pad.

U loopt verder langs het fietspad totdat u bij de parkeerplaats komt aan het eind van de Sparrenlaan. Dit is het tweede punt waar u de route kunt beginnen.

Ook hier kunt u het informatiebord lezen.

4. Links naast het fietspad ziet u een aantal **douglassparren**. De douglasspar komt uit Noord-Amerika en kan daar 100 meter hoog worden. Hij behoort daarmee tot de hoogste bomen ter wereld. Jonge bomen hebben een gladde donkergrijze schors met harsknobbels, maar op latere leeftijd vormt zich een diepgegroefde kurkachtige schors. Er komen aan de takken van de douglasspar lange hangende kegels van 5 tot 10 centimeter, die zijn opgebouwd uit opvallende driehoekige schubben. Deze zijn rijp in de maanden augustus en september. Onder de douglasspar is het zo donker, dat er nauwelijks iets anders kan groeien. Alleen paddenstoelen en sommige mossen.

Een ezelsbruggetje om naaldbomen uit elkaar te houden:

Spar: S = Solo = alleen   Eén naald tegelijk aan de tak
Den: D = Duo = twee   Twee naalden tegelijk aan de tak
Lariks: L = Legio = veel   Naalden in plukjes bij elkaar

---

5. U bevindt zich aan de (noord)oost kant van de Lange Dui-
nen. Loop richting de zandvlakte

U heeft hier een **prachtig uitzicht** over een deel van het duingebied met als opvallende vorm daarin een aangelegde **stuifwal**. Deze is hier, aan de oostkant van het stuifzand, opgeworpen om er voor te zorgen dat de bossen en de huizen van Soest Zuid niet door het stuivende zand worden bedreigd.

Slechts een klein deel van het zand, dat door de wind wordt verplaatst blijft permanent in de luchtstroom. Dat zijn enkel de allerfijnste korrels. Het overgrote deel van de zandkorrels wordt wel door de wind opgenomen, maar valt na een paar meter weer terug. Het maakt als het ware sprongen. Daardoor blijft zand tijdens de verplaatsing dicht boven het oppervlak. Een stuifwal van enkele meters hoog is voldoende om het merendeel van het zand in te vangen. Toch is beheer nodig omdat er ook zand over de wal heen gaat en op de oostkant ervan terecht komt. Daardoor schuift de wal in die richting op en moet hij op gezette tijden weer worden teruggeplaatst.

Zandduinen ontstaan van nature als het stuivende zand in een windluwte terecht komt. Het zand valt daar op de grond en blijft liggen. Dit kan op kleine schaal beginnen door de luwte die een tak, een plant of een boom geeft en kan uitgroeien tot allerlei vormen. Bomen en struiken houden met hun wortels het zand vast, maar rondom de struiken en bomen wordt het zand weggeblazen en ontstaan laagten. De vegetatie komt hierdoor als het ware op een verhoging te staan.

Spar

Den

Lariks

Klim op de wal en geniet van het vergezicht en de vormen in de zandvlakte.

Laat het zand eens door uw vingers stromen, een ontspannen gevoel!

Iets verderop ziet u aan de linkerkant van het pad **Amerikaanse eiken** staan. Deze eiken kunnen als ze jong zijn wel 2,5 meter per jaar groeien en kunnen dan gaan overheersen en de groei van andere bomen en struiken remmen. Daarom worden ze vaak gekapt. Het hout wordt vooral als brandhout gebruikt.

6. Ook in het verre verleden hadden de bewoners aan de oostkant van een zandverstuiving last van het stuivende zand. Om dat tegen te gaan wierpen ze een stuifwal (of randwal) op. Daarop plantten ze struiken en bomen, waardoor het effect nog werd vergroot. Dergelijke wallen zien er nu heel natuurlijk uit, maar zijn dat dus van oorsprong niet. Let hier vooral op het fraai golvende stuifzandtalud.

7. Bij deze paal ziet u onder andere links langs het pad prachtige donkergroene kussens van mos. Dit is voornamelijk **gewoon haarmos**.

Ga eens op uw hurken zitten en bekijk dit mos van dichtbij. De blaadjes staan in kringetjes en geven het kussen een sterretjespatroon. Mossen planten zich voort door middel van sporen. De sporen van gewoon haarmos zitten in een sporenkapsel, waar een mutsje met lange haren op zit. In dit schaduwrijke gedeelte van het bos vinden we veel mos. De onderste laag van het bos heet **de strooisellaag**.

Tussen de dode bladeren leven allerlei kleine diertjes, bacteriën en schimmels. Deze zorgen ervoor dat bladeren en ander 'bosafval' wordt omgezet in vruchtbare grond.

8. Als de mens niets doet, leggen plantjes het zand vast van de Lange Duinen en heeft de wind er minder vat op. Deze plantjes noemen we 'pioniers'. Eerst komt **zandzegge** (zie plaatje hieronder). Dit gras heeft een wortelstok die op regelmatige afstand de plant verder laat groeien en zo het zand vastlegt. Jac. P. Thijsse, de natuuronderzoeker mede bekend door de Verkade-albums, noemde zandzegge ook wel 'Gods eigen naaigaren'. Als de bovenste laag grond wat vocht kan vasthouden, komen er algen en mossen die voor een humuslaagje, een laagje organisch materiaal, zorgen. Hierop kan bijvoorbeeld buntgras groeien en kunnen andere planten, struiken en bomen zich vestigen. Pioniersstruiken en -bomen zijn bijvoorbeeld heide, grove den, ruwe berk en zomereik. Als we de natuur haar gang laten gaan, ontstaat er in het gebied van de Lange Duinen een bos van eiken en berken. Dit hele proces, van gras tot bos, noemen we successie. Omdat we niet willen dat overal bos komt, maar alle stadia willen blijven zien, grijpt de gemeente in om de duinen te behouden.

Kijk eens goed om u heen of u de verschillende stadia van successie kunt terugvinden.

9. In de directe omgeving van deze paal ziet u veel **grove dennen**. Het hout van de grove den, grenen, wordt veel gebruikt in huizen. Tussen 1870 en 1920 is de grove den op grote schaal in ons land aangeplant door de Hei-demaatschappij, omdat dit een snelgroeierende boom is. In de eerste plaats om stuifzandgebieden vast te leggen en in de tweede plaats omdat de Limburgse kolenmijnen en de Nederlandse Spoorwegen veel hout nodig hadden. De stam van een volwassen grove den is onderaan dik en heeft een grijsbruine, gebarsten schors. Naar de top toe wordt de stam dunner en krijgt een roodbruine kleur. De grove den heeft het hele jaar door blauwgroene naalden die met

zijn tweeën bij elkaar staan. De dennenappels zijn in het derde jaar pas rijp. Ze zijn dan grijsbruin en laten op hete dagen in het voorjaar hun gevleugelde zaden los. Is het vandaag zo'n dag? Ga dan bij een grove den staan en luister of u het knappende geluid van losspringende zaden hoort. Een **vliegden** is een grove den die niet geplant is maar die spontaan groeit op de plek waar zaadjes zijn neergekomen en ontkiemd. Vooral vliegdennen in open stuifzandvlakten kunnen bizarre vormen hebben. Met hun kromme stam en bloot gestoven wortels lijken ze niet meer op een grove den.

10. Links ziet u een pad naar het parkeerterrein aan de De Beaufortlaan bij Soestduinen, dit is het derde startpunt van de route.

Als u hier start, loopt u vanaf het parkeerterrein langs de picknicktafel. Ga links bij het bordje "vervolg route".

Het gebied met de jonge bomen wordt het Kodakterrein genoemd. Vroeger stond hier de Kodakfabriek. Het terrein is schoongemaakt en in 2008 door schoolkinderen ingeplant: het duizend bomenbos. Het bestaat hoofdzakelijk uit grove den en zomereik, met als onderbeplanting berk, vuilboom, lijsterbes en krent. Dit zijn bomen die oorspronkelijk in Nederland thuishoren. Deze nieuwe natuur is ontwikkeld in het kader van het project Hart van de Heuvelrug, waarin gemeenten en instellingen uit de provincie Utrecht samenwerken om de verbrokkelde stukken natuur met elkaar te verbinden en ecologische verbindingszones te maken, zodat planten en dieren meer kans hebben om van het ene terrein naar het andere te komen. Het **duizend bomen bos** is ook één van de projecten die invulling geven aan 'Soest op weg naar klimaat-neutraal'.

11. Het gebied waarin u zich bevindt is gevarieerd. Loofbomen, naaldbomen, beschutte plekken aan de bosranden en de openheid van het stuifzandgebied zorgen ervoor dat veel vogels zich er thuis voelen. Welke vogels zou u er tegen kunnen komen?

Bijvoorbeeld de boomleeuwerik, boompieper, zwarte mees, kuifmees, koolmees, pimpelmees en het goudhaantje; een van de kleinste vogelsoorten van Europa. Het goudhaantje zit graag in naaldbomen. Ze verraden hun aanwezigheid meestal door het maken van zachte en hoge toontjes en rusteloos heen en weer vliegen.

De boomleeuwerik en de boompieper voelen zich prima thuis op droge zandige gronden met weinig begroeiing, ze zijn er niet het hele jaar. De boomleeuwerik zingt zowel zittend als vliegend en s'nachts laat hij ook van zich horen.

De mezen zijn standvogels, ze zijn er het hele jaar. Zwarte mezen worden vaak samen gezien met goudhaantjes, ze voelen zich erg thuis in naaldbossen. De koolmees is de grootste van de mezen en herkenbaar aan zijn pet en stropdas. In de zomer eet hij insecten en als er weinig voedsel is, dan eet hij ook wel oliehoudende zaden en noten. De pimpelmees is kleiner dan de koolmees en is meer een insecteneter. Hij waagt zich ook buiten bosrijke gebieden zoals in rietlanden. De laatste in het rijtje is de kuifmees, een grappig vogeltje met een mooie kuif, hij is sterk gebonden aan naaldhout, vooral dennen. Zijn eten is afhankelijk van het seizoen, in de zomer leeft hij van allerlei insecten in al hun stadia en hij zoekt ook zijn prooi op de grond waar hij achter mieren en andere kruipende dieren aanhuppelt. In de winter eet hij het liefst zaden van de den en andere naaldbomen.

Blijf hier eens een tijdje stil staan! Maak geen geluid en concentreer u op de omgeving. Speur met uw ogen en uw gehoor de omgeving af. Hoort of ziet u vogels?

Kuifmees

Koolmees

Zwarte mees

Pimpelmees

12. U ziet dat er in deze boom veel ronde gaten zitten. Dit zijn allemaal ingangen naar het nest van de specht. Spechten kunnen zo'n boom vele jaren gebruiken en dan wordt het nest steeds groter en komen er steeds meer gaten bij. Het wordt dan een spechtenflat genoemd. De specht gebruikt zijn snavel om de nestholte uit te beitelen, meestal in een dode boom want dit is zacht hout. Dat betekent ook dat hij gewoon een nieuwe plek zoekt als de boom te slecht wordt. De meest voorkomende soort is de **grote bonte specht**, die is ongeveer zo groot als een merel.

Hebt u al geroffel gehoord? Met dit geroffel markeert de specht zijn territorium en probeert hij een vrouwtje te lokken. Als er jongen in het nest zitten bedelen ze om voedsel en dat doen ze zo luidruchtig dat de hele boom herrie lijkt te maken. Als je dan op een afstandje stil gaat zitten kijken kun je zien dat de vader (met een rode nekvlek) en de moeder (kop geheel zwart-wit) druk in de weer zijn om voedsel aan te voeren.

De spechtenmaaltijd bestaat voor een belangrijk deel uit houtkevers en hun larven. Ook klemmen ze dennenappels vast in een boom om de zadjes eruit te kunnen eten. Ze doen dat op een vaste plaats en onder die boom liggen dan veel rafelige dennenappels. Zo'n boom wordt een spechtensmidse genoemd en het grappige is dat het helemaal geen den hoeft te zijn. Als er maar een goed klemplekje in zit kan de specht ook gerust een eik als smidse gebruiken en dan liggen er dus een heleboel dennenappels onder een eik.

U loopt hier langs de grens van het voormalige Jesserunkamp. Het terrein is door defensie verlaten en op dit moment (eind 2009) is nog overleg gaande over de uiteindelijke inrichting, die gericht zal zijn op natuurontwikkeling en bereikbaarheid voor wandelaars.

13. Hier ligt rechts, een meter of tien van het pad af, een **zwerfkei**. Een zwerfkei is een steen, die afkomstig is van een ver verwijderd gebergte en door landijs is meegevoerd. Deze steen stamt uit de Saale ijstijd (200.000 – 120.000 jaar geleden), toen het landijs vanuit Scandinavië tot in dit gebied reikte en (wat we nu kennen als) de Utrechtse Heuvelrug voor zich opstuwde. Door onderzoek is te achterhalen, uit welk

deel van Scandinavië het landijs, dat deze omgeving bedekte, afkomstig moet zijn geweest. In dit geval uit Uppland, Midden Zweden, ten noordwesten van Stockholm. De zwerfkei is een graniet, die behoort tot de groep van de Upplandgranieten.

14. Hier staan, langs het ruiterspad, twee lange rijen aangeplante jonge eikjes. Ga even midden op het ruiterspad staan om de rijen jonge eiken te bekijken. Oorspronkelijk was er hier één weg, die tegelijkertijd wandelpad, ruiterspad en exploitatieweg voor het bosonderhoud was. Het scheiden van de wandelaars en de ruiters was nodig om de wandelaars een goed begaanbaar pad te kunnen bieden. Waarom een eikenlaan en geen paaltjes of hekjes? Het bos in de omgeving van de plaats waar u staat is van de eerste generatie, d.w.z. dat de bomen er nog maar relatief kort staan. Hiervoor was er heide of zandverstuiving. De bodem heeft zich hier nog maar nauwelijks kunnen vormen en het bos is daardoor nogal instabiel. Een laanstructuur kan de stabiliteit van een dergelijk bos verbeteren. Natuurlijk is deze eikenlaan ook geplant om van te genieten. Er is gekozen voor de eik omdat deze zich, als één van de weinigen, kan handhaven op een voedselarme, droge grond. We hopen dat de komende generaties straks kunnen genieten van een prachtige, majestueuze eikenlaan.

Volg nu het voetpad rechts van het ruiterspad.

U kruist nu een fietspad. en daarna ligt links een stuk bos met veel dood hout. Tot de jaren '80 werd het dode hout uit het bos verwijderd. Tegenwoordig laten bosbeheerders het liggen. Dat is goed voor de dieren en planten. Er is voor oplettende wandelaars van alles te zien, bijvoorbeeld **vraatsporen**.

In de schors en stam van dode bomen zijn vaak gaatjes te zien waaruit bijvoorbeeld larven van kevertjes zijn gekomen. De kever legt eitjes in gaatjes en de larve eet zich lekker rond als hij uit het eitje komt.

Op de grond in een bos liggen ook allerlei aangevreten vruchten en andere delen van bomen zoals dennenappels, kegels, eikels en bladeren.

Hoe kun je nu aan de sporen zien van welk dier ze afkomstig zijn?

Als een eekhoorn de schubben van een dennenappel heeft bewerkt, krijgen ze een rafelig uiterlijk omdat de eekhoorn de schubben bij het afknagen op het laatst er af trekt. Een muis doet het regelmatig en knaagt de schubben dicht bij de as af. Een muis mist de kracht om het laatste stukje van de schub er af te trekken. Van konijnen en reeën kunt u ook vraatsporen vinden. Zij eten in de winter, als er weinig voedsel is, stukken van de schors.

Kijkt u nu eens goed rond of u misschien vraatsporen kunt ontdekken en probeer te achterhalen wie het spoor heeft gemaakt. Zie hieronder.

15. We bevinden ons nu aan de westkant van De Lange Dui-
nen. Hier zijn nergens verschijnselen te zien die op het instui-
ven van zand wijzen. Dat is ook logisch want als het waait
stuift het zand van hier juist weg, oostwaarts!

16. Op dit punt staan zowel braam- als frambozenstruiken.
Het is verleidelijk om daar eens lekker van te snoepen. Toch is
dat niet verstandig zonder ze goed te koken, zeker niet als ze
onder kniehoogte groeien. Er is kans dat een vos erop heeft
geplast en u zo besmet raakt met de vossenlintworm. Dat is
een akelig beestje, waar u heel ziek van kunt worden. Het
risico is weliswaar klein, maar bewaar de lekkernij toch maar
tot u thuis bent.

Dit was het laatste genummerde paaltje, volg de paaltjes
door het bos tot het startpunt bij de Foekenlaan. Als u bij
de Sparrenlaan of de De Beaufortlaan bent gestart, gaat u
gewoon verder en volgt de beschrijving vanaf nummer 1 tot
u uw startpunt hebt bereikt.

Colofon

Samengesteld door:

IVN Eemland

www.ivn-eemland.nl

info@ivn-eemland.nl

Werkgroep natuurpaden

Met dank aan:

Gemeente Soest,

Rabobank Soest, Baarn, Eemnes

Johan Simon

Peter van der Wijst

Paul van Lijden

Opmaak & grafische vormgeving:

Freestyle4all, Soest

Druk:

Drukkerij ESED

Deze brochure en nog veel meer informatie over Soest en omgeving is verkrijgbaar bij:

VVV Soest

Steenhoffstraat 9a, 3764 BH, Soest, tel.: 035 601 20 75

Geopend: di t/m vr 9.30-17.00 uur; za 9.30-15.00 uur

Copyright: IVN Eemland

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande toestemming van IVN Eemland.

